

Každé desáté dítě nedokončí základku

Přibývá dětí, které nedodělají základní školu. V Česku tak vyrůstá generace, která je předurčena k závislosti na podpoře státu.

Pavel Švec, Radka Hrdinová
reportéři MF DNES

PRAHA Pokud se vůbec někdy budou žít prací, tak tou nejméně placenou. Obvykle však skončí na pod-

poře. Nedokončili totiž základní školu.

Každý rok přibude v Česku asi 3,5 tisíce teenagerů, jejichž život je už v tak útlém věku bez vyhlídek na slušné zaměstnání.

Zatímco v celém Česku přibude dětí bez základního vzdělání každý rok zhruba stejně, Ústecký kraj se nárůstem vymyká - základní školu tam nedokončí už desetina žáků.

Stačí, aby propadli a po povinných devíti letech docházky odešli ze školy v osmé, či dokonce sedmé třídě. Až na pracovních úřadech zjišťují, že jsou vyautovaní z napros-

18,8 tisíce dětí nedokončilo základní vzdělání v posledních pěti letech.
9,9 procent žáků v Ústeckém kraji odešlo loni ze školy předčasně.

té většiny rekvalifikačních kurzů a nemají co nabídnout.

„Ve školním věku záleží prakticky výhradně na angažovanosti rodičů. Desetiletý školák si těžko uvědomí,

že mu jde o budoucí život. Dvakrát propadne a je vlastně odepsaný,“ říká analytik společnosti Člověk v tísni Daniel Hůle.

Česko se tak v budoucnu bude častěji potýkat s jevem, s nímž nemá velké zkušenosti. „Za socialismu byl totiž každý dotlačen alespoň na učňák. Přesto lidé s nedokončeným základním vzděláním je u nás pořád relativně málo, ale problém je, když se takový jev soustřeďuje v jedné oblasti, kde se stává standardem. Pak je nebezpečí, že se bude šířit jako lavina,“ varuje Filip Pertold z Národohospodářské

ho ústavu Akademie věd. To je přesně případ Ústeckého kraje.

I sociologické výzkumy ukazují nesmírnou souvislost mezi prací a vzděláním. Z lidí, kteří mají jen základní školu nebo nedokončené základní vzdělání, nepracuje ani třetina. A to i když se započítají brigády.

V mnoha vyspělých evropských státech přitom propadnutí na „základce“ - alespoň na prvním stupni - prakticky neznají. Jejich vzdělávací systém to neumožňuje. Naproti tomu české školství je tvrdší a vy-
chází z přísné výkonnosti.

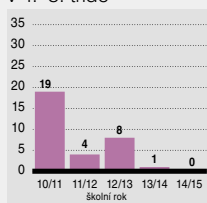
🔗 **Více čtete na str. 3**

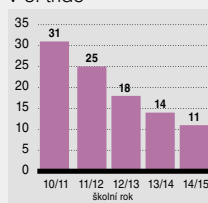
Žáci, kteří končí základní školu před 9. třídou

Pramen: MŠMT

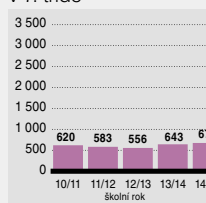
v 1.–5. třídě

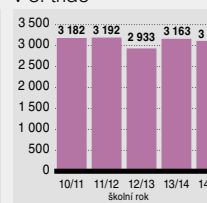
v 6. třídě

v 7. třídě

v 8. třídě

Propadnout na „pracák“

Pavel Švec
reportér MF DNES

Radka Hrdinová
reportérka MF DNES

Osmnáctiletá Mariana chodila o prázdninách na brigády a našetřila si na kadeřnický kurz. Nevzali ji. Chybí jí totiž základní vzdělání. Před lety propadla v šesté třídě z češtiny a v osmičce školu opustila.

Ačkoliv splnila devítiletou povinnou školní docházku, skončila v osmé třídě. Rodiče ji raději v patnácti letech poslali na „pracák“, než aby jí nutili základku dodělat. Teď už je pozdě. Kadeřnici nebude a jinde pracovat nechce. Společně se na podporu.

Příběh Mariany není výjimkou. V Česku přibývá dětí, kteří nedokončí základní vzdělání. Jen za posledních pět let se tato skupina rozrostla na bezmála dvacet tisíc. Statistiky ukazují, že nejvíce dětí propadá v Ústeckém kraji. Základní školu tu nedodělá každý desátý žák. V tom, zda najdou v budoucnu práci, či o ni vůbec budou stát, přitom vzdělání hraje největší roli.

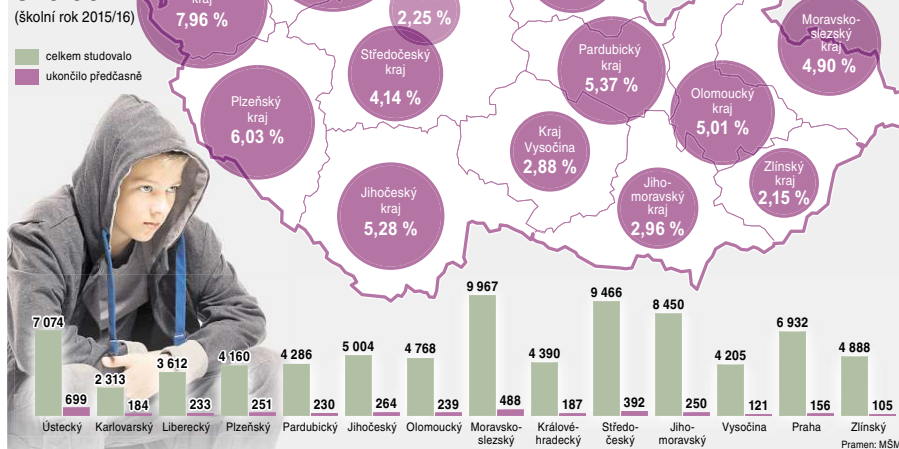
Ve Skandinávii se nepropadá

„Výzkumy v sociálně vyloučených lokalitách ukazují, že u lidí, kteří mají dokončené učiliště bez maturit, je pracovní aktivita nad sedmdesát procent, pokud mají učiliště s maturitou na devadesát. Ale u lidí, kteří mají jen základní školu nebo nedokončené základní vzdělání, je pracovní aktivita pod třicet procent, a to i když zahrneme brigády,“ propočítává sociolog Daniel Prokop z agentury Median.

Ve skandinávských a některých západoevropských zemích je přitom běžné, že se na základní škole prostě nepropadá. V Česku je však situace mnohdy poněkud jiná. „Sektáváme se s velmi absurdními pří-

Tisíce dětí opouští základní školu před devátou třídou. Většinou končí na úřadech práce. Nejhorší situace je v Ústeckém kraji.

Procento žáků s nedokončenou základní školou (školní rok 2015/16)

“Mladá generace vidí nezaměstnanost starší generace, vůbec nemá motivaci, proč by měla studovat.”

běhy: propadnutí z hudební výchovy, nepřipuštní k reparatuře či několik nedostatečných již v pololetí první třídy,“ říká Petra Sedláčková ze společnosti Člověk v tísni.

Její kolegové se snaží neúspěšně žáky doučovat, aby je nečekal stejný osud jako zmiňovanou Marianu. Nejčastěji jde o děti rodičů, kteří sami mají nízké vzdělání a kteří žijí v prostředí chudinských čtvrtí či na ubytovnách.

Z takových podmínek pochází právě na Ústecku nejvíce žáků z celé republiky. V sociálně vylouče-

ných lokalitách tu žije více než deset procent dětí ve věku od šesti do patnácti let. Ústecko má však ještě jeden smutný primát. Více dětí než jinde tu základní vzdělání získává v praktických školách (bývalé zvláštní školy). I tyto děti mají velmi omezené vyhlídky na uplatnění.

Nezájem děděný po generace

Jak zabránit tomu, aby se ghetta na severu Čech rozrůstala? Ministerstvo školství v této souvislosti sází na inkluzivní novelu školského zákona. Ta má školám poskytnout

prostředky, které by dětem z vyloučených lokalit pomohly překonat jejich handicap. Nejen pro ně zřídit hodiny doučování – protože doma nemají nikoho, kdo by jim s přípravou pomohl – ale také nastavit výuku tak, aby měly šanci.

Jenže většina učitelů na základních školách inkluzi přinejmenším nevěří. Jako jeden z nejčastějších důvodů uvádějí, že handicapované děti budou spolužáky brzdit. „Ale problém se v takových oblastech šíří jako lavina. Mladá generace vidí nezaměstnanost starší generace,

nemá motivaci, proč studovat,“ říká Filip Pertold z Institutu pro demokracii a ekonomickou analýzu při Akademii věd ČR. „Třeba ve Velké Británii zkoušejí programy, kdy rodiny, které o to měly zájem, vytrhly z tohoto prostředí a přestěhovaly je do prostředí, kde je pro děti normální chodit do školy. Často to pomohlo,“ popisuje.

Drtivě nejvíce odkládá v Unii

Na druhou stranu se školám a učitelům často nelze divit. Mnohdy jde o žáky, kteří nemají o učivo zájem, jsou problémoví a k revoltě vůči učitelům strhávají zbytek třídy. V okamžiku, kdy pak splní zákonnou devítiletou lhůtu, školy se jich rády zbaví. „Tento jistý druh racionality z pohledu učitele je ovšem z pohledu společnosti strašně neperspektivní,“ míní analytik Daniel Hůle.

Filip Pertold vidí klíč v tom, že se mají v prvé řadě motivovat učitelé. Ti, kteří pracují v problémových lokalitách, by podle něho měli brát vyšší plat než jejich kolegové dejme tomu v Praze.

„Ale to půjde asi těžko. Podobně u nás bylo politicky neprůchodné, kdyby se romské děti zvýhodňovaly například při přijímacích zkouškách na vysokou školu. Přitom ve Spojených státech tímto způsobem pozitivně diskriminují už celé roky. Během čtyřiceti let se tak podařilo zvýšit příjem černochů na sedmdesát procent průměrného příjmu bělochů. To je obrovský pokrok. Dokud nebudeme brát vzdělání sociálně vyloučených dětí jako investici, nikam se nedobereme,“ tvrdí Pertold.

České základní školství má navíc ještě jedno specifikum, které „propadavost“ žáků ovlivňuje. Až čtvrtina prvňáčků zasedne do školních lavic o rok později, než by mohla.

To je nejvíce v EU. „Druhá je Belgie s pouhými devíti procenty. Přitom platí, že o odklad zpravidla nežadají sociálně znevýhodnění rodiče. Jejich dítě tak vstupuje do kolektivů starších, zralejších a přípravnějších žáků a dovednostmi jim zkrátka nestačí,“ dodává Hůle.